

Szeretettel köszöntöm a kedves vendégeket Bényi Eszter és Bényi László közös kiállításán!

Világok határán – ez jelen tárlat címe. E cím egyrészt utal Bényi Eszter azonos című kárpitjára, másrészt viszont arra a két generációra is, melyet a két kiállítóművész képvisel, az apára, Bényi Lászlóra, és lányára, Bényi Eszterre, ugyanakkor az elhunyt művészre és az aktív alkotóra.

Jelen kiállítás ahhoz a tavalyi ünnepségsorozathoz kapcsolódik, amikor is több múzeum és kiállítóhely emlékezett meg Bényi László születésének 100. évfordulójáról. Mi most itt Hatvanban emlékezünk rá és köszöntjük egyúttal lányát, Esztert.

Bényi László a háromszoros művész - a festőművész, a művészettörténész, a művészeti író mindhárom területen óriásit és maradandót alkotott. Festészetéből itt láthatunk ízelítőt, könyveit is látjuk itt kiállítva, és ha művészettörténeti munkásságát, muzeológusi voltát az értékgyűjtő, értékmentő szerepével kell reprezentálni, hogy múzeumokat, műemlékeket mentett meg a keszthelyi Balatoni Múzeumot, Győrben az ún. Isten szeme műemlék múzeumi épületet, Pécsen a Zsolnay gyűjteményt, a sárospataki vár berendezését, de Monokon Kossuth Emlékmúzeumot hozott létre, Rákosligeten pedig Iskolamúzeumot akkor látjuk igazán milyen hatalmas dolgokat adott a köznek.

Korunk művészetének legsajátosabb és egyúttal legkedveltebb kifejezése kétségkívül a tájkép. A sokáig elhanyagolt, úgyszólván semmibe vett műfaj előtérbe került és művelésére olyan elsőrangú tehetségek is vállalkoztak, mint Bényi László. Nála a tájkép nem egyszerű dekoráció, hanem a lelki világának megnyilatkozása, - nekünk, közönségnek pedig az elmélyedés és meghatottság forrása. Bényi László nagy utazó hírében is állt, bizonyítják ezt itt kiállított alkotásai is: **Szicíliai halászok, Burano, Füred, Fjordok.** Ő a tényleg látott benyomásokat a hozzá kapcsolódó képzetműködések segítségével saját lelke színeivel színezi ki. Úgyszólván önmagát fejezi ki alkotásaiban, s minél gazdagabb a lelke, annál erősebben érzi át az érzéki benyomásokat, s annál szuggesztívebb módon adja vissza őket a vásznon. A hangulat fő forrása mindig a művész lelki világában keresendő. A természetnek művész szemmel való vizsgálása azonban egyéni adomány, mely mindenkivel külön születik. És külön születik a művész érzésmódja

is. A másik nagy csoportot képezik a csendéletek: **Liliomok, Csendélet, Napraforgók fehér vázában.** A csendélet általában tisztelgés az élet előtt, az élet ünneplése. Bényi László önvallomásában – mely itt is olvasható, azt írja, hogy „*Festésre a természet hangolt, képeimet spontánul váltották ki az évszakok színei, ezeknek nyílása és múlása éppen úgy foglalkoztatott, mint az embersorsok feletti tűnődéseim és megrendüléseim.*”

Bényi László itt kiállított képeiről eszembe jut egy Szinyei Merse Pál idézet: miszerint: *Picturát megtanulni csak egy mestertől lehet, s ez a Természet. Ez a mester azonban csak annak tárja fel gazdag kincseit, aki becsületes és naív, s hozzá hű marad. Az megláthatja utolérhetetlen szépségeit.*” Bényi Lászlónak megadott, hogy ecsetjén keresztül bemutathassa nekünk ezeket a szépségeket.

Méltó párja e tárlatnak Bényi László lányának, Eszternek az alkotásai, aki az Iparművészeti Főiskola elvégzése után a Lakástextil Vállalathoz került. Szőnyegterveket készített. Majd később szabadúszó lett. A kiállítás központi témájaként egyrészt a távol-keleti kultúrkör bölcsességének, ősi hagyományainak képi megfogalmazása áll. (Zen, a Tao, a Ji-Csing - vagyis a Változások könyve, az Utak, az Imák), másrészt pedig az ehhez is kapcsolható természeti jelenségek, tájak, melyek viszont az európai kultúrkörbe vezetnek át. Az előbbi csoportba tartozó műveket elsősorban a Japánban való tartózkodása ihlette, de rendkívüli módon elhivatott a távol-keleti kultúra, filozófia, és testkultúra iránt is. Évek óta taicsizik. Erről azt mondja: Ez egy kínai harcművészet, de annál több is: filozófia, életszemlélet, etika, világnézet. Látszólag semmi köze a textilművészethez, valójában még külsőségeiben is hasonló: mindkettő lassú, hosszú távú, kitartó munkát igényel. Benne e kettő már szerves egységet alkot, s igyekszik ezt műveimben is kifejezésre juttatni. A szövés meditáció, a szövés összpontosítás, a szövés fegyelem. Az egyik faliképének az a címe, hogy ZEN. A zen szó szerint meditációt, elmélkedést jelent. A Tao pedig kínaiul út. A legrégebbi szövegekben pl. a Dalok könyvében a tao többnyire útra, utcára, ösvényre, utazásra utal. Jelöli az égbe vezető utat is. De a mindent átfogó isteni elv jelképe is. Ha csak ezeket a gondolatokat fogalmazom meg, akkor is szépen olvashatóak Bényi Eszter kárpitjain ezek a folyamatok. A Tao, mely út, külön alkotáson megjelennek az Utak, mely egyéni, de egyetemes is, a keleti világnézet, de a

nyugati kereszténységé is. A szőnyegen az utak keresztutak is, mely egyrészt az elágazást, a változást és változtatást vagy pedig a sors által kiszabott jelképez. Az ember beállítottsága, kultúrköre szerint járja a saját útját, mely legyen az buddhizmus, iszlám vagy a kereszténység, de a legfontosabb, hogy mindig a magasabbrendű elv felé tartson, a létrán segítségével: azaz alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra. A magasabbrendű elv evilági megjelenése a Szeretet, mint ahogy a keresztény kultúrkörben Szent Pál apostol fogalmazza meg a legszebben, és mely Bényi Eszter kárpitján mantraként olvasható. *A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, a szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem is kevély.* Majd pedig: *Most még megmarad a hit, a remény és a szeretet, ez a három, de közülük a legnagyobb a szeretet.*

A tibeti tájkép jellegzetességei a házak, kolostorok, magaslatok vagy a hágók tetején lobogó színes imazászlók, melyeket általában „Szélparipá”-nak neveznek. A zászlókra imákat, egyes istenségek képmásait és mantráit, valamint jó szerencsét hozó fohászokat nyomtatnak, hogy a szél mindenfelé közvetítse Bényi Eszter kárpitján az elhunytakért szól az ima, a legrégebbi mantra: az Óm Mani Padme Húm.

Imákat ábrázol másik két faliszőnyeg is. Az imatáblákat Japánban a szentély körül álló fákra akasztják, melyekre a Magasabbrendű felé irányuló kéréseket, könyörgéseket írnak. Bényi Eszter állhatatos türelme, az anyaghoz és a fonalhoz való alázata révén a kalligrafikus japán írásjegyek tökéletesen olvashatóak.

A természetben lezajló minden fejlődés, történjen az a fizikai világban vagy az emberi léthelyzetekben, az eltűnés és a visszatérés, a kiterjedés és az összehúzódás körkörös mintázatát követi. E gondolatot a Nap és a Hold mozgásából, valamint az évszakok váltakozásából vezették le, majd később az élet alapelveinek is megtették. A tao minden megnyilvánulása e két ellentétes erő dinamikus kölcsönhatásának köszönhető, melynek jelképe ezen a kiállításon a **Világok határán** című hatalmas faliszőnyeg, mely a Napfogyatkozást ábrázolja. De attól jóval többet: a földi és égi világ határát, az emberi és isteni szférák határát, az emberi elme határát, és a keleti és a nyugati világ határait, az élet és halál határát.

A Változások könyve, Ji Csing kínai jóslás a Változások könyve, a kínai kultúra egyik legrégebbi öröksége, több mint 4000 éves. A kínai hagyomány

e titokzatos alapköve 64 "rajzon" keresztül beszél a kozmosz rejtett összefüggéseiről.. Több évezredes bölcsességeket őriz, a Bibliával és a Koránnal együtt ez a legtöbbször lefordított és forgatott könyv a világon.

Az **Amint fenn, úgy lenn** című alkotása egy tavat ábrázol, melyben a világ képe tükröződik. Egy szűrőt képez a víz,. Ugyanígy a valóság közvetítője, szűrője maga a művész is, aki mint a tó vize átengedi magán azokat az üzeneteket, melynek ő a hírvivője. Legyen az vászon, papír vagy jelen esetben textil. Ennek a műnek a címe nagyon fontos kinyilatkoztatást ad. Ha beszéltünk a Változások könyvéről, akkor ím, itt van még egy vallási forrásszöveg. A Tabula Smaragdina, vagyis a Smaragdtábla, ez a 10 + 2 táblából álló, a tradíció szerint a Nagy Piramisból származó tábla összefoglalja az egész világ bölcsességét. Az első tizet nyilvánosságra hozták, a maradék kettőt pedig örökkön őrzik a beavatottak, mert tudásanyaguk a legmélyebb titok.

A gnosztikus hagyomány szerint Hermész Triszmegisztoosz testamentuma olvasható ezeken a táblákon. Ez minden szent könyv alapja, az első olyan isteni kinyilatkoztatás, ami az emberek birtokába jutott és mindegyik, azóta keletkezett szent iratnak az alapját is ez képezi. **Amint fent, úgy lent, amint bent, úgy kint, amint kicsiben, úgy nagyban.** Milyen szépen adja vissza Bényi Eszter gobleinje ezeket a sorokat képekben, mégpedig a természetre vonatkoztatott képekben.

Finnországi úti élményei kapcsán született meg két itt kiállított műve, az egyik a Csend a másik pedig A tó arca. Ha Finnországra gondolunk, olyan sztereotípiák jutnak az eszünkbe, mint a csend és az ezer tó országa. A csend, csendesség több dimenzióban is megjelenik a Finnországról szóló bemutatásokban: olykor a természet jellemzője, olykor emberi tulajdonság, sőt a finn költészet bemutatására is használják. Kodolányi János kultuszteremtő Finnország-könyve még címében is tartalmazza ezt a kifejezést: Suomi, a csend országa. A csend szerinte a béke, harmónia, egészséges életritmus jele. Számára Finnország olyan hely, ahol „befelé nézel magadba, lelked pillanatról pillanatra könnyebbé, tisztábbá, csendesebbé válik."

És itt kapcsolódik egybe Japán és Finnország Bényi Eszterrel, a művészettel és harmóniakereséssel és a harmóniára való rátalálással.

Bényi Eszter valóban közvetítő. Textiljein láthatjuk, hogy a művek

alkotása közben, hogyan jár a **világokon át** úgy, hogy a végeredmény mindenki számára életreszóló útmutatást jelentsen. Ha ezekkel a falikárpitokkal az ember nap mint nap találkozna otthonában, úgy szolgálnának mint a Házi áldás. És ezen a ponton válik érthetővé, amit Ananda Coomaraswamy, a múlt század művészeti írója ír: „amit ma szépművészetként, alkalmazott és iparművészetként különböztetünk meg, az valaha egybe tartozott. Művészet nélkül nem lehet a tárgyakat értelmesen használni. Az első két értelmes kérdés, amit egy művel kapcsolatban föltehetünk: mire használták? És Mit jelent? A jelentés a mű belső formája. Az ornamentum karakterizálás. Átala a mű rituálisan átalakul és szellemileg épp úgy elnyeri használhatóságát, mint fizikailag. Köszönöm figyelmüket. A kiállítást megnyitom.